

EUROOPA KOHTU OTSUS

15. jaanuar 1987*

[...]

Brüsseli konventsioon – Kohustuse täitmise koht

[...]

Kohtuasjas 266/85,

mille esemeks on Euroopa Kohtule 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades tõlgendamist Euroopa Kohtus käsitleva 3. juuni 1971. aasta protokollil alusel Landgericht (piirkonnakohus) Kaiserslauterni esitatud taotlus, millega soovitakse saada nimetatud kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Hassan Shenavai, elukoht Rockenhausen (Saksamaa Liitvabariik),

ja

Klaus Kreischer, elukoht Geleen (Madalmaad),

eelotsust 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 1978, L 304, lk 77; edaspidi “konventsioon”) artikli 5 lõike 1 tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president Lord Mackenzie Stuart, kodade esimehed C. Kakouris, T. F. O’Higgins ja F. Schockweiler, kohtunikud G. Bosco, T. Koopmans, K. Bahlmann, R. Joilet ja J. C. Rodriguez Iglesias,

kohtujurist: G. F. Mancini,

kohtusekretär: vanemametnik H. A. Rühl,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

põhikohtuasja kostja Klaus Kreischer, esindaja kirjalikus menetluses: dr H. O. Merkel, asukoht Rechtsanwalt, Kaiserslautern,

Saksamaa Liitvabariigi valitsus, esindaja kirjalikus menetluses: Christof Böhmer,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

Ühendkuningriik, esindaja kirjalikus menetluses: B. E. McHenry, Treasury Solicitor's Department,

Itaalia Vabariigi valitsus, esindaja: diplomaatiliste erimeelsuste osakonna juhataja L. F. Bravo, keda abistas avvocato dello Stato Oscar Fiumara,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: õigustalituse töötaja Friedrich-Wilhelm Albrecht, keda abistas Silvio Pieri,

võttes arvesse kohtuistungil ettekannet ja lisaks 10. juulil 1986. aastal toimunud kohtuistungit,

olles kuulnud 4. novembri 1986. aasta kohtuistungil ära kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1. Oma 5. märtsi 1985. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 30. augustil 1985, esitas Landgericht (piirkonnakohus) Kaiserslautern Euroopa Kohtule 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades tõlgendamist Euroopa Kohtus käsitleva 3. juuni 1971. aasta protokollil alusel eelotsuseküsimuse konventsiooni artikli 5 lõike 1 tõlgendamise kohta.

2. Küsimus esitati kohtumenetluse käigus, mille poolteks on hr Shenavai, arhitekt Rockenhausenist, Saksamaa Liitvabariigist ja hr Kreischer, elukoht Geleen, Madalmaad, ning mis käsitleb arhitekti tasude sissenõudmist kolme suvila projekteerimise eest Rockenhauseni lähedale.

3. Hagi esitati Amtsgericht (kohalik kohus) Rockenhausenile, kes kiitis heaks hr Kreischeri esitatud kohtualluvuse puudumist käsitleva väite põhjusel, et arhitekti tasu maksmise kohustuse täitmise kohaks oli töö tellinud isiku elukoht; hr Kreischeri elukoht oli Madalmaades, mistõttu ei täidetud vajalikke tingimusi tema vastu Saksamaa kohtus menetluse algatamiseks.

4. Hr Shenavai esitas apellatsioonikaebuse Landgericht Kaiserslauternile, kes asus seisukohale, et Saksamaa õiguse kohaselt oli arhitektilepingu täitmise kohaks see koht, kus asuvad arhitektibüroo ning projekteeritavate hoonete ehituskoht. Seega peaks kõigi lepinguliste kohustuste täitmise koht asuma kogu lepingulise suhte „keskmes”.

5. Landgericht lisas, et ta ei olnud kindel, kas sama tõlgendust tuleks järgida konventsiooni artikli 5 lõike 1 osas, kuna mõnede Euroopa Kohtu otsuste kohaselt sõltub rahvusvaheline kohtualluvus kohtumenetluse aluseks oleva lepingulise kohustuse – käesoleval juhul tasude maksmise kohustuse – täitmise kohast. Seetõttu pidas Landgericht vajalikuks esitada Euroopa Kohtule järgmine eelotsuseküsimus:

“Kas 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 5 lõike 1 tähenduses tuleb kohustuse täitmise

koht – siis, kui hagi käsitleb üksinda projekteerimisega tegeleva arhitekti tasude sissenõudmist – kindlaks määrata viitega lepingulise kohustusele, mis on kohtumenetluse tegelikuks aluseks (antud juhul kostja elukohas Saksamaa õiguse alusel makstav võlg), või viitega lepingule omasele kohustusele, mida iseloomustavad lepinguline suhe tervikuna (s.t koht, kus asub arhitektibüroo ja/või projekteeritava hoone ehituskoht)?”

6. Tuleks meelde tuletada, et konventsiooni artiklis 2 sätestatakse üldreegel, mille kohaselt põhineb kohtualluvus kostja elukohal, kuid artikli 5 lõikes 1 sätestatakse veel, et lepingutega seotud asjades võib kostja kaevata ka “selle paiga kohtusse, kus tuli täita asjaomane kohustus”. Nagu Euroopa Kohus märkis oma 6. oktoobri 1976. aasta otsuses (kohtuasjas 12/76: Tessili *versus* Dunlop, EKL 1976, lk 1473), et valikuvabadus võeti kasutusele seetõttu, et teatud juhtudel eksisteerib eriti tihe seos vaidluse ja kohtu vahel, kus seda vaidlust oleks kõige sobivam käsitleda.

7. Samas otsuses täpsustas Euroopa Kohus, et kohustuse “täitmise koht” tuleb kindlaks määrata vaidlusalust kohustust reguleeriva õiguse kohaselt ja kooskõlas selle kohtu, kus menetlus on algatatud, kollisiooninormidega.

8. Euroopa Kohus märkis teises, 6. oktoobri 1976. aasta otsuses (kohtuasjas 14/76: De Bloos *versus* Bouyer, EKL 1976, lk 1497), et konventsiooni eesmärk oli määrata kindlaks osalisriikide kohtute rahvusvaheline pädevus, soodustada kohtuotsuste tunnustamist ning seada sisse kiire kohtuotsuste täitmise kord; ta leidis, et need eesmärgid viitavad vajadusele vältida võimaluse korral sellise olukorra tekkimist, kus mitmel kohtul on pädevus ühe sama lepingu osas, ning et konventsiooni artikli 5 lõiget 1 ei saaks seetõttu tõlgendada viitena kõnealusest lepingust tulenevale kohustusele.

9. Euroopa Kohus järeldas, et artiklis 5 nimetatud täitmise koha kindlaksmääramisel oli arvessevõetavaks kohustuseks see, mis vastab hageja hagi aluseks olevale lepingulisele õigusele. Ta täpsustas, et kui hageja nõuab kahjutasu maksmist või lepingu tühistamist vastaspoole süüülise käitumise tõttu, on kõnealuseks kohustuseks ikkagi see lepingust tulenev kohustus, mille täitmatajätmine on hageja nõude aluseks.

10. Selliselt määratletud üldreeglis võimaldatakse siiski teatud erandeid põhjusel, et “lepinguga seotud asjad” hõlmavad väga erinevat liiki suhteid – nii nende sotsiaalse tähtsuse kui kokkulepitud kohustuste seisukohast. Konventsioonis võetakse arvesse kõnealust mitmekesisust, kehtestades teatud erireeglid, mida kohaldatakse konkreetsete lepinguliste suhete suhtes. Näiteks sätestatakse konventsiooni artiklis 16 ainupädevus kinnisvara rendiga seotud juhtudel.

11. Sarnastest kaalutlustest juhindudes leidis Euroopa Kohus oma 26. mai 1982. aasta otsuses (kohtuasjas 133/81: Ivenel *versus* Schwab, EKL 1982, lk 1891), et kui nõude aluseks on erinevad kohustused, mis tulenevad siseriikliku kohtu poolt töölepinguks peetavast ainsast esinduslepingust, on konventsiooni artikli 5 lõikes 1 nimetatud arvessevõetavaks kohustuseks lepingule omane kohustus, mis tavaliselt on töö teostamise kohustus.

12. Neil tingimustel tuleb pidada Landgericht'i esitatud küsimust selliseks, millega püütakse eelkõige tuvastada, kas arhitekti tasude sissenõudmist käsitlevas menetluses

tuleb kohaldada eespool nimetatud De Bloosi otsusest tulenevat üldreeglit, mille kohaselt arvessevõetav kohustus on hageja hagi aluseks olev kohustus, või kas, vastupidi, kohtuasjal on eripära, mis sarnaneb Iveneli kohtuasja eripäraga.

13. Euroopa Kohtule esitatud argumendis ei käsitleta üksnes probleemi, kas arvessevõetava kohustuse kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta vaidlusaluse lepingu olemust, vaid ka seda probleemi, mille puhul ühes ja samas vaidluses on kohtumenetluse aluseks mitu kohustust.

14. Esimese punkti osas pooldab Ühendkuningriik selle kriteeriumi üldist kohaldamist, mille võttis vastu Euroopa Kohus eespool nimetatud Iveneli otsuses töölepingu osas, väites, et kõnealusel kriteeriumil oleks teatud eelised, kui seda kohaldataks kõikide kutsealaste teenuste lepingute suhtes. Artikli 5 lõiget 1 tõlgendamisel on eelkõige selline mõju, et hoidutakse olukorrast, kus erinevate osalisriikide kohtute pädevusse kuuluvad ühel ja samal lepingul põhinevad erinevad nõuded, ning määratakse kohtu asukohaks see osalisriik, kelle õigust tavaliselt lepingu suhtes kohaldatakse. Käesoleva juhuga sarnasel juhul oleks eeliseks veel see, et pakutakse tegelikku alternatiivi kostja elukoha kohtule – konventsioonist tulenevale tavalisele kohtule.

15. Saksamaa ja Itaalia valitsused ning komisjon ei toeta seda seisukohta. Saksamaa valitsus nõustub, et mõned argumendid räägivad ühte lepingut käsitleva kohtu kasuks, kuid rõhutab ühelt poolt, et mõned lepingud ei sisalda iseloomustavat kohustust, näiteks siis, kui mõlema poole kohustused on samasugused (nagu vahetuslepingu puhul), ning teiselt poolt, et konventsiooni koostajate kavatsus, nagu ilmneb artikli 5 lõike 1 teatud keeleversioonidest, on viidata täitmise koha kohtu kindlaksmääramisel sellele lepingulisele kohustusele, mis on tegelikult kohtumenetluse aluseks.

16. Sellega seoses tuleks esmalt märkida, et töölepingud, nt muud lepingud, mis käsitlevad muud kui füüsilisest isikust ettevõtjana tehtavat tööd, erinevad muudest lepingutest – isegi teenuste osutamise lepingutest – teatud iseärasuste tõttu: need loovad töötajat teatud määral ettevõtte või tööandja tegevuse organisatsiooniga ühendava kestva sideme ning need on seotud töö tegemise kohaga, mis määrab kindlaks imperatiivsete sätete ja kollektiivlepingute kohaldamise. Nende iseärasuste tõttu peetakse selle koha kohut, kus täidetakse kõnealustele lepingutele omast kohustust, kõige sobivaimaks selliste vaidluste lahendamiseks, mis võivad johtuda lepingul põhinevast ühest või mitmest kohustusest.

17. Kui sellised iseärasused puuduvad, ei ole vaja ega ole asjakohane kindlaks teha lepingule omast kohustust ega koondada selle täitmise kohta pädevust, täitmise koha alusel, kõikide lepinguliste kohustustega seotud vaidluste suhtes. Kuna lepingud üldiselt on mitmekesised ja neid on palju, võib eespool nimetatud kriteerium kõnealustel muudel juhtudel luua ebakindlust kohtualluvuse osas, samas kui konventsiooni eesmärk on sellist ebakindlust vähendada.

18. Seevastu ei eksisteeri sellist ebakindlust enamiku lepingute puhul, kui võetakse arvesse ainult lepingulist kohustust, mille täitmist taotletakse kohtumenetluses. Koht, kus sellist kohustust täidetakse, on tavaliselt kõige ühendavam tegur vaidluse ja selle

lahendamiseks pädeva kohtu vahel, ning selline ühendav tegur selgitab, miks on lepinguga seotud asjades pädev kohustuste täitmise koha kohus.

19. Eespool nimetatud sätte abil ei ole siiski võimalik lahendada selliseid erijuhtusid, kus hageja hagi aluseks on samast lepingust tulenevad mitmed eri kohustused. Sellisel juhul juhindub kohus, kellele hagi esitati, pädevuse määramisel siiski *maxim accessorium sequitur principale*'ist; s.t kui on arutlusel erinevad kohustused, määrab kohtu pädevuse põhikohustus. Seda probleemi siiski ei teki Landgericht Kaiserslauterni esitatud küsimuses nimetatud juhul.

20. Euroopa Kohtule esitatud küsimusele tuleks vastata, et kui hagi käsitleb arhitektile, kellele on ülesandeks tehtud majade projektide koostamine, makstavate tasude sissenõudmist, on konventsiooni artikli 5 lõikes 1 nimetatud täitmise koha kindlaksmääramisel arvessevõetavaks kohustuseks kohtumenetluse tegelikuks aluseks olev lepinguline kohustus.

Kohtukulud

21. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Saksamaa Liitvabariigi valitsuse, Ühendkuningriigi, Itaalia Vabariigi valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kulusid ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus siseriiklikus kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates küsimustele, mille Landgericht Kaiserslautern esitas talle oma 5. märtsi 1985. aasta määrusega, otsustab:

Kui hagi käsitleb arhitektile, kellele on ülesandeks tehtud majade projektide koostamine, makstavate tasude sissenõudmist, on 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 5 lõikes 1 nimetatud täitmise koha kindlaksmääramisel arvessevõetavaks kohustuseks kohtumenetluse tegelikuks aluseks olev lepinguline kohustus.

Mackenzie Stuart Kakouris O'Higgins Schockweiler

Bosco Koopmans Bahlmann Joilet Rodriguez Iglesias

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 15. jaanuaril 1987. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

P. Heim

A. J. Mackenzie Stuart